

TØNSBERG TINGRETT

DOM

Avsagt: 15.01.2013 i Tønsberg tingrett, Tønsberg
Saksnr.: 12-13228TVI-TONS
Dommer: Tingrettsdommer Jan Arild Aaserud Pedersen
Saken gjelder: Krav om erstatning for ærekrenkelser

Per Thorvald Slaastuen

Advokat Jon Wessel-Aas

mot

Human Rights Alert Norway
Berit Aarset

Advokat Olav Sylte
Advokat Olav Sylte

DOM

Saken gjelder krav om oppreisningserstatning for påståtte ærekrenkelser.

Sakens bakgrunn

Innledning

Saksøker Per Thorvald Slaastuen ("Slaastuen") er psykolog, og er fra tidlig på 1990-tallet jevnlig benyttet som offentlig oppnevnt sakkyndig i saker etter barnevernloven og barneloven, for barnevern og fylkesnemnd så vel som for domstolene.

Saksøkte Human Rights Alert-Norway ("HRA") er en ideell organisasjon med det hovedformål å påse at norske myndigheter ikke begår menneskerettsbrudd eller andre overgrep mot enkeltindivider. Berit Aarset ("Aarset"), som også er saksøkt, er styreleder i HRA. Selv om hun etter det retten forstår ikke er den som faktisk har forfattet de omstridte uttalelser på nettsiden, er det ingen uenighet om at hun som styreleder må betraktes som redaksjonelt ansvarlig for det styret publiserer på organisasjonens nettside.

Det sentrale og uomtvistede faktum

Det sentrale faktum i saken, som partene er enige om, kan oppsummeres som følger:

Den 17. september 2011 publiserte HRA's styre følgende på sin nettside under betegnelsen "pressemelding":

"Human Rights Alert-Norway (HRA-N) har gått til det alvorlige skritt å innberette psykolog Per Slaastuen til Telemark politidistrikt, Skien.

Det er 3 saker som danner basis for innberetningen. Disse sakene omhandler alle vold i nære relasjoner, men hvor det har vært svært liten fokus på problemstillingen. Domstolen og barnevernet har i de siste 10 – 20 årene ikke vært flinke nok til å legge vekt på anklager som går på vold og trusler, og har heller ikke vektlagt den utrolige belastning det er for barn å være vitner til vold. Sakkyndige spiller en viktig rolle i forhold til å få avklart de faktiske forhold i slike saker. Det er utarbeidet regler og retningslinjer, og det stilles faglige krav for sakkyndige vedrørende sakkyndige rapporter.

Vi mener at i henhold til gjeldende regelverk og faglige retningslinjer har psykolog Per Slaastuen - i de 3 sakene vi her har sett på – avgitt uriktige rapporter og forklaringer for domstol og for barnevern. Dokumentasjonen i sakene gjør at vi mener at psykologen har gjort dette mot bedre vitende.

Vi mener således at Slaastuen har misbrukt offentlige midler ved å avlegge disse rapportene. Slike rapporter innebærer også et maktmisbruk som samfunnet har krav på beskyttelse mot.

Mvh Styret i HRA-N"

De tre sakene som dannet bakgrunn for pressemeldingen var etter det retten forstår fra henholdsvis 2003 og 2006. Konkrete opplysninger fra sakene, herunder konkrete opplysninger om hvilke uttalelser Slaastuen har gitt i sakene, er gjenstand for lovpålagt taushetsplikt, og har følgelig ikke vært berørt under bevisførselen for retten. Det er imidlertid etter det retten forstår ingen uenighet om at en av sakene fikk et tragisk utfall, ved at en far tok livet av både barnet og seg selv.

Politiet henla innberetningen/anmeldelsen mot Slaastuen den 29. september 2011. HRA klaget over henleggelsen, men Vestfold og Telemark statsadvokatembeter opprettholdt henleggelsen ved beslutning av 8. mars 2012. HRA klaget videre til Riksadvokaten, også dette uten at henleggelsen ble omgjort.

Slaastuen ble selv oppmerksom på "pressemeldingen" den 30. november 2011, da han ble konfrontert med innholdet i den av en kommunal barneverntjeneste han hadde innledet oppdrag for, og hvor far i saken hadde gitt uttrykk for at han etter å ha innhentet informasjon om Slaastuen via søketjenesten "Google" ikke lenger ønsket at Slaastuen skulle tjene som sakkyndig i saken. Bakgrunnen var den omstridte "pressemeldingen" på HRA's nettside.

Det er fremlagt dokumentasjon i saken som viser at pressemeldingen på HRA's side ved et særskilt søk på navnet "Per Slaastuen" fremstod som det første og øverste treffet. Retten oppfatter det slik at det er en rekke forhold som partene ikke rår over som virker inn på rekkefølgen av treffene, og bevisførselen har ikke på noen måte gitt grunnlag for retten for å ha kvalifiserte synspunkt på dette. Retten nøyer seg på denne bakgrunn med å slå fast at HRA's nettside i hvert fall i en viss periode og etter forholdene har hatt potensiale til å fremstå som det første eller ett av de første treffene ved søk i Google på navnet "Per Slaastuen".

Slaastuen skal ha gjort undersøkelser hos politiet, som i første omgang ikke skal ha funnet noen anmeldelse mot Slaastuen, hvilket etter det retten forstår skal ha hatt å gjøre med bruk av en eldre og gal adresse e.l.

Slaastuen mottok etter hvert flere konkrete henvendelser og reaksjoner av samme type – nemlig som uttrykte skepsis mot å bruke Slaastuen som sakkyndig under henvisning til omtalen på HRA's nettsider hvor det fremgikk at han var anmeldt for straffbare forhold i forbindelse med sine oppdrag som sakkyndig. Det er i saken fremlagt dokumentasjon for ett slikt eksempel, nemlig advokat Jens Fredrik Christiansens e-post av 4. desember 2011 til barneverntjenesten i Svelvik kommune, hvor det heter:

"Jeg har nå fått opplyst av mor at heller ikke hun har mottatt noen anrop fra det oppgitte nummer tilhørende den sakkyndige.

Dette er mer enn merkelig.

For øvrig har denne side blitt kjent med at psykolog Per Slaastuen er blitt anmeldt av HRA-N som er en menneskerettsorganisasjon. I anmeldelsen skal det ha blitt anført at Slaastuen har avgitt uriktige rapporter og forklaringer for domstol og barnevern i 3 ulike saker og at han har gjort dette mot bedre vitende.

Under henvisning til dette, har psykolog Slaastuen ikke den nødvendige tillit, og det bes om at ha[n] blir byttet ut med en annen sakkyndig i saken."

Omfanget av slike henvendelser kommer retten tilbake til i forbindelse med bevisvurderingen nedenfor.

I slutten av desember 2011 anmeldte Slaastuen HRA's leder Aarset for ærekrenkelses. Også denne anmeldelsen ble henlagt etter kort tid, den 13. februar 2012.

Den 18. februar 2012 sendte Slaastuen brev til Aarset, hvor han varslet søksmål hvis ikke pressemeldingen ble fjernet. Slaastuen mottok ingen reaksjon på brevet og pressemeldingen på nettsiden forble uendret. Den 20. april 2012 gjentok Slaastuen kravet om at pressemeldingen måtte fjernes og varselet om søksmål hvis den ikke ble det. Heller ikke denne gang mottok Slaastuen noen reaksjon, og pressemeldingen forble fortsatt uendret. Ifølge partsforklaring fra Aarset unnlot man bevisst å gi tilbakemelding på brevene og å etterkomme kravet om fjerning av uttalelsen, idet man ifølge Aarset ville "avvente et eventuelt søksmål".

Den 27. april 2012 sendte Slaastuen brev til Aarset, og mulig også til HRA, hvor overskriften skal ha vært "Redaktøransvar og vold i nære relasjoner", og hvor det i brevet blant annet heter:

"Hvem skal ta ansvaret for å informere offentligheten i Norge om at lederen i HRA-Norge og en redaktør som profilerer seg for barns trygghet og rettsikkerhet på nettet og i det offentlige rom med sterke anklager mot andre, samtidig begår maktovergrep, krenkelses og forsømmelser overfor egne barn?"

Uttalelsen skal henspille på boken "Maktovergrep og justismord", skrevet av Aarset selv, som etter det retten forstår beskriver en konkret barnevernssak som Aarset har erfaring med. Retten er ukjent med bokens nærmere innhold, som ikke har vært omfattet av bevisførselen. Som retten skal komme tilbake til nedenfor, har Slaastuen forklart at hensikten var å fremsette udokumenterte påstander basert på enkeltuttalelser tatt ut av sin kontekst, for dermed å illustrere for Aarset og HRA hvordan slike uttalelser virket.

Den 18. mai 2012 sendte Slaastuen et nytt brev til Aarset, som etter det retten forstår skal ha hatt liknende innhold. Slaastuen mottok etter det retten forstår ingen reaksjon på brevene.

Slaastuen engasjerte etter dette advokat Jon Wessel-Aas, som i brev av 30. juni 2012 henvendte seg til Aarset og HRA. I brevet redegjøres det nærmere for hvorfor uttalelsene etter advokat Wessel-Aas' syn er å betrakte som ærekrenkende, herunder med henvisning til rettspraksis fra Norges Høyesterett og EMD. Det tas også forbehold om å komme tilbake med krav om oppreisning og erstatning, likevel slik at det presiseres at Slaastuens hovedanliggende er å få fjernet uttalelsene.

Det er uomtvistet at "pressemeldingen" ble stående uendret i sin opprinnelige form fra den ble publisert den 17. september 2011 og frem til 18. juli 2012. Den 18. juli 2012, etter det retten forstår som reaksjon på brevet fra advokat Wessel-Aas av 30. juni 2012, endret HRA pressemeldingen ved at tredje avsnitt ble endret som følger:

"Vi mener at i henhold til gjeldende regelverk og faglige retningslinjer har psykolog Per Slaastuen - i de 3 sakene vi her har sett på - brakt videre det vi mener beror på åpenbare feilvurderinger til barnevern og til domstolene."

For øvrig var pressemeldingen uendret, og den ligger fortsatt den dag i dag på HRA's nettside i sin endrede form. Det har vært noe ytterligere kontakt mellom partene og deres prosessfullmektiger etter dette, uten at det er nødvendig for de retts spørsmål saken reiser å gjengi noe av denne korrespondansen.

Sakens gang i rettsapparatet

Advokat Wessel-Aas tok den 17. august 2012 ut stevning på vegne av Slaastuen for Nedre Telemark tingrett, med påstand om fullbyrdelsesdom for HRA's og Berit Aarsets plikt til å betale oppreisningserstatning for ærekrenkelser. Da Slaastuen etter det retten forstår i en årrekke har hatt et betydelig antall oppnevnelser som sakkyndig for Nedre Telemark tingrett, ble saken overført til Tønsberg tingrett. Tønsberg tingrett forkynte i brev av 7. september 2012 stevning og pålegg om tilsvær for HRA og Aarset, representert ved advokat Olav Sylte. Advokat Sylte innga tilsvær på vegne av de saksøkte innen fristens utløp.

Hovedforhandling ble avholdt 11. januar 2013. Det ble avgitt partsforklaringer og foretatt slik dokumentasjon som fremgår av rettsboken.

Partenes påstandsgrunnlag og påstander

Saksøkerens påstandsgrunnlag og påstand

Saksøker har i hovedsak anført at de saksøkte har gjort seg skyldig i ærekrenkelser mot saksøker Per Slaastuen, og at dette gir grunnlag for krav om oppreisningserstatning.

Kravet er formelt forankret i skadeserstatningsloven § 3-6. Også straffeloven §§ 247 til 249 står sentralt i saken, da ett av vilkårene i skadeserstatningsloven § 3-6 er at de saksøkte rettsstridig har opptrådt i samsvar med den objektive gjerningsbeskrivelsen i straffelovens bestemmelser om ærekrenkelser. EMK står også sentralt, da den gjennom vedtakelsen og ikrafttredelsen av menneskerettsloven av 1999 er gjort til norsk lov, og dessuten norsk lov som har rang foran annen norsk lov. De sentrale bestemmelser er EMK artikkel 8 om omdømmevernet og artikkel 10 om ytringsfriheten. Ved kollisjon mellom disse har det i rettspraksis utpenslet seg en rekke momenter som må vektlegges og avveies i den helhetsvurdering som skal avgjøre om ytringsfrihetens rammer er overskredet eller ikke. Det må ved anvendelsen av reglene også ses hen til den vedtatte men ikke ikraftsatte skadeserstatningsloven § 3-6a, hvor det fremgår av forarbeidene at hensikten har vært å speile den gjeldende rettstilstanden. De nevnte momentene fra praksis fremgår også av denne.

I denne saken tilsier samtlige momenter at ytringsfriheten langt er overskredet.

Det er for det første ikke tvilsomt at det dreier seg om faktiske beskyldninger om straffbare forhold, og ikke verdivurderinger. Å legge til "vi mener" foran en faktisk beskyldning fratar ikke uttalelsen preg av å være en faktisk beskyldning. Faktiske beskyldninger om straffbare forhold må alltid anses som ærekrenkende. Selv der hvor beskylderer nyter et særskilt vern, jf. straffeloven § 208 om beskyldninger om sedelighetsforbrytelser, er det en klar grense for i hvilken krets beskyldningene kan kringkastes for å være ansvarsfrie. Når det ikke foreligger slikt lovbestemt vern, vil beskyldninger om straffbare forhold alltid være å anse som ærekrenkende.

Beskyldningene er videre publisert uten noen som helst faktisk forankring. Det er heller ikke vist at det på noen måte var rimelig å tro at det var grunnlag for beskyldninger om straffbare forhold. Det er stor forskjell på å videreformidle andres beskyldninger og det å fremsette beskyldninger selv. Og selv når det formidles andres beskyldninger, kreves det en aktsomhet fra formidlerens side med hensyn til at det må foreligge en faktisk forankring for å tro at det som formidles er sant.

Selv om det etter forholdene hadde vært rimelig å tro at det var grunnlag for beskyldningene, er det uansett et minstekrav for å fremsette slike beskyldninger at det gis mulighet for kontradiksjon. Heller ikke dette ble oppfylt i saken. At det dreide seg om

forhold saksøker hadde taushetsplikt om, og at han således ikke hadde mulighet til lovlig å benytte sin rett til kontradiksjon, har ingen betydning.

Det er etter dette klart at HRA har gjort seg skyldig i ærekrenkelse som gir grunnlag for oppreisingskrav.

Det har videre betydning for krenkelsens grovhet at opplysningene har ligget på nett så lenge. Det at de saksøkte endret litt på teksten i juli 2012 har ingen betydning for de rettslige spørsmål retten skal ta stilling til. Det fremgår imidlertid fortsatt at det at man har anmeldt til politiet som straffesak, sammenholdt med opplysningene om "misbruk av offentlige midler" og "maktmisbruk", naturlig må leses slik at det fortsatt innebærer en beskyldning om straffbare forhold. Under enhver omstendighet innebærer teksten også etter juli 2012 beskyldning om sterkt kritikkverdige forhold, som uavhengig av straffbarhetsspørsmålet må betraktes som ærekrenkende.

Når det gjelder spørsmålet om retorsjon, knytter retorsjonsbegrepet seg til straff, ikke erstatning for økonomisk og ikke-økonomisk skade. Retorsjon har heller ingen betydning for rettsstridsspørsmålet, men kan i strafferetten virke inn på sanksjonsfastsettelsen. Gjengjeldelsen må dessuten, for å være omfattet av de strafferettslige retorsjonsreglene, være en ærekrenkelse, og gjengjeldelsen må være noenlunde jevnbyrdig med den første krenkelsen. Det anføres i denne forbindelse at det er betydelig forskjell på det å fremsette beskyldninger i et privat brev og i full offentlighet på nett.

Ikke under noen omstendighet kan retorsjonssynspunktet gjøres gjeldende av HRA, men i tilfelle kun av Berit Aarset.

Når det gjelder utmåling av oppreisingsbeløpets størrelse, erkjennes at det er vanskelig å finne noen klar veiledning ved å sammenlikne saker. Oppreisningserstatningen bes derfor utmålt etter rettens skjønn, likevel slik at det som veiledning for det skjønn retten skal gjøre særlig vises til Rt. 1994 side 348 ("Røvsaken") og Rt. 2009 side 265 ("Memo-saken").

Saksøker har nedlagt slik påstand:

1. Human Rights Alert – Norway og Berit Aarset dømmes solidarisk til å betale Per Slaastuen oppreisning etter rettens skjønn, oppad begrenset til kr 200 000 – kronertohundretusen – med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra oppfyllestidspunktet og til betaling skjer.
2. Human Rights Alert – Norway og Berit Aarset dømmes solidarisk til å betale Per Slaastuens saksomkostninger, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra oppfyllestidspunktet til betaling skjer.

De saksøktes påstandsgrunnlag og påstand

De saksøkte har i hovedsak anført at man er enig i det alt vesentlige av gjengivelsen av rettstilstanden fra saksøkers side. På enkelte og avgjørende punkt er det imidlertid uenighet. Dette gjelder særlig når det gjelder skillet mellom "value judgements" og "factual statements".

Prinsipielt anføres at det som er uttalt i det alt vesentlige ikke er faktiske påstander men meningsytringer og verdivurderinger, som åpenbart ligger innenfor ytringsfriheten når temaet gjelder et av de strengeste tvangsmidler som en norsk borger kan utsettes for.

At HRA har anmeldt Slaastuen er en faktisk påstand, men denne er både korrekt og åpenbart ikke i seg selv ærekrenkende.

For øvrig er det tale om verdivurderinger. Det vises i denne forbindelse til at de aktuelle avsnittene innledes med "vi mener", og at det videre i uttalelsen gis uttrykk for en vurdering av Slaastuens opptreden opp mot "gjeldende regelverk og faglige retningslinjer".

Det bestrides forøvrig at beskyldningen om misbruk av offentlige midler kan oppfattes som en beskyldning om straffbare forhold.

Hva Slaastuen har gjort som offentlig oppnevnt sakkyndig har dessuten sterk allmenn interesse, hvor hensynet til enkeltpersoners krav på beskyttelse mot rykter og privatliv må vike for hensynet til ytringsfriheten.

Når det gjelder spørsmålet om kontradiksjon, var det klart at Slaastuen på grunn av taushetsplikt uansett ikke kunne ha kommentert sakene. Å kreve at man skulle gi Slaastuen mulighet til å kommentere påstandene, gir derfor ingen mening.

Selv om det er enighet om at advokat Wessel-Aas' beskrivelse korrekt angir rettstilstanden etter det paradigmeskiftet som fant sted omkring 2002, anføres det generelt at rettstilstanden på området likevel ikke kan betraktes som statisk og fastslått en gang for alle. Rettstilstanden er i stadig utvikling, og man har ikke minst etter 22. juli-saken en fortsatt debatt omkring utvidelse av ytringsfriheten for personer som føler seg tilsidesatt i samfunnet.

Subsidiært anføres at straffeloven § 250 om retorsjon gir uttrykk for et prinsipp, som gjør seg gjeldende også utenfor strafferetten. Under enhver omstendighet må Slaastuens gjengjeldelse i brevene anses som medvirkning til at opplysningene ble stående på nettsiden så lenge, idet brevene virket motiverende for Aarsets og HRA's beslutning om å opprettholde publiseringen.

Det har ingen betydning for retorsjonsspørsmålet om gjengjeldelsen er gjort i privat og lukket brev eller åpent på nett.

Retorsjonssynspunktet gjør seg dessuten gjeldende i relasjon til både Aarset og HRA. Det er ingen grunn til å skille disse hva gjelder virkningen av retorsjonen, idet organisasjonen skades på samme måte som Aarset.

Atter subsidiært anføres at oppreisningskravets størrelse fremstår som helt meningsløst. Det er ikke vist til relevant praksis av noen art, og det fremstår som grunnløst. Det må dessuten hensyntas at saksøker har medvirket gjennom sin gjengjeldelse, jf. om dette tidligere.

Atter atter subsidiært må ansvaret lempes, igjen med særlig vekt på retorsjonen. Dette er særlig relevant for foreningen, som heller ikke har midler.

Saksøkte har nedlagt slik påstand:

1. Human Rights Alert – Norway og Berit Aarset frifinnes.
2. Per Slaastuen dømmes til å betale sakens omkostninger.

Retten vurdering

1. Innledning

Sakens hovedspørsmål er som det vil ha fremgått om de saksøkte HRA og Aarset, gjennom de uttalelser om saksøker Slaastuen som er publisert på HRA's nettside under betegnelsen "pressemelding" den 17. september 2011, og som stod uendret frem til 18. juli 2012, representerer en slik ærekrenkelse at den gir grunnlag for oppreisningserstatning etter skadeserstatningsloven § 3-6. Dersom dette hovedspørsmål besvares bekreftende, er det videre spørsmål om ærekrenkelsen opphørte da uttalelsen ble endret den 18. juli 2012, eller om uttalelsene også etter endringen og frem til i dag har fremstått og fremstår som en ærekrenkelse. Videre må retten ta stilling til hvilken betydning det skal ha for grunnlaget for og/eller utmålingen av en eventuell oppreisningserstatning at Slaastuen i brev til Aarset skal ha gjengjeldt uttalelsene.

Retten vil først i punkt 2 nedenfor redegjøre generelt for det den anser som gjeldende rettsstilstand på området, før det i punkt 3 gjøres rede for retten vurdering av det faktum som partene i det alt vesentlige er enige om, sett opp mot den rettsstilstand det redegjøres for.

2. Generelt om rettstilstanden

Skadeserstatningsloven § 3-6 første ledd lyder som følger:

"Den som har krenket en annens ære eller privatlivets fred, skal, såfremt han har vist uaktsomhet eller vilkårene for straff er til stede, yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap i fremtidig erverv som retten under hensyn til den utviste skyld og forholdene ellers finner rimelig. Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke økonomisk art som retten finner rimelig."

Bestemmelsen representerer én side av vernet mot ærekrenkelser, nærmere bestemt det erstatningsrettslige vernet. Grunnvilkåret for erstatnings- og oppreisningsansvar er at det foreligger en ærekrenkelse etter den objektive gjerningsbeskrivelse i straffelovens bestemmelser om ærekrenkelser, det vil si krenkelse av æresfølelsen etter § 246, krenkelse av omdømmevernet etter §§ 247 og 248 eller rettsstridig fremsettelse av sanne injurier etter straffeloven § 249 nr. 2. Uaktsomhetsalternativet har sitt hovedsakelige anvendelsesområde der hvor straffebestemmelsenes objektive gjerningsinnhold er oppfylt, men hvor det reises tvil om forsettet. Det kan imidlertid tenkes å komme til anvendelse også hvor det ikke lar seg påvise oppfyllelse av den objektive gjerningsbeskrivelse i noe straffebud, men hvor det likevel må anses å foreligge en rettsstridig ærekrenkelse.

Det er på det rene at den norske injurieretten har gjennomgått en betydelig utvikling de seneste tiår, hvilket ikke minst må tilskrives vedtakelsen og ikrafttreddelsen av Lov av 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven), hvor en rekke konvensjoner, herunder Den europeiske menneskerettskonvensjon med tilhørende protokoller (EMK), ble gjort til norsk lov av høyere rang enn annen lovgivning.

Gjennomføringen av EMK i norsk rett og den innvirkning Den europeiske menneskerettsdomstolens (EMD's) praksis dermed har hatt på rettstilstanden er i ettertid blitt omtalt som et "paradigmeskifte" i injurieretten og pressefriheten, særlig representert ved Høyesteretts dom inntatt i Rt. 2002 side 764 ("Nordlandsposten"). Når det gjelder hovedinnholdet i injurieretten etter det nevnte paradigmeskiftet, har lovgiver uttalt seg om rettstilstanden i relasjon til den vedtatte, men ikke ikraftsatte, straffeloven av 2005. I Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) er det foreslått endringer blant annet i skadeserstatningslovens bestemmelser om ærekrenkelser, nærmere bestemt nye bestemmelser i skadeserstatningsloven §§ 3-6 og 3-6a som følge av at straffansvaret for ærekrenkelser er vedtatt opphevet.

Selve den forslåtte (nå vedtatte, men ikke ikraftsatte) skadeserstatningsloven § 3-6a lyder i annet ledd som følger:

"En ærekrenkende ytring medfører ikke ansvar etter første ledd dersom den anses berettiget etter en avveining av de hensyn som begrunner ytringsfrihet. Ved denne vurderingen skal det særlig legges vekt på om ytringen hviler på et fyldestgjørende faktisk grunnlag, på ytringens grad av krenkelse, og om hensynet til den krenkede er tilfredsstillende ivare tatt ved for eksempel adgang til imøtegåelse, om allmenne interesser eller andre gode grunner tilsa at den ble satt frem, og om ytreren har vært i aktsom god tro med hensyn til de momenter som kan gjøre ytringen berettiget."

Om bakgrunnen for den foreslåtte bestemmelsen heter det på side 488 flg. i proposisjonen blant annet:

Bestemmelsen er ny, og oppstiller vilkårene for erstatning og oppreisning som følge av ærekrenkelser. Innholdsmessig videreføres de delene av skadeserstatningsloven §3-6 som gjelder erstatning og oppreisning for ærekrenkelser. Det er ikke ment å endre dagens rettstilstand. Formålet med bestemmelsen er å gi rettsanvenderne bedre veiledning enn den som gis i §3-6, slik bestemmelsen lyder i dag. Behovet for en mer oppdatert bestemmelse skyldes i første rekke den betydelige innflytelsen EMK og EMDs praksis har hatt og har på den norske rettstilstanden på området, men også at §3-6 ville ha gitt enda mindre veiledning enn i dag om henvisningene til vilkårene for straff for ærekrenkelser ble tatt ut, uten at det ble foretatt ytterligere endringer.

Bestemmelsen må tolkes og anvendes med Grunnloven §100 og EMK artikkel 10 som bakgrunn og rettesnor.

.....

Annet ledd gjør unntak fra ansvaret på to alternative grunnlag, som er utformet for best mulig å dekke de sentrale vurderingstemaer som er lagt til grunn i EMD's og Høyesteretts praksis når det er spørsmål om en sanksjon mot ytringer er i strid med EMK artikkel 10.

Det første unntak i bokstav a er at ytringen bygde på et fyldestgjørende faktisk grunnlag og dessuten at det var en tungtveiende grunn til at den ble satt frem. Når begge disse vilkår er oppfylt, vil det etter praksis i EMD ikke være grunnlag for å ilegge straff eller knytte sivilrettslig ansvar til ytringen. Lovteksten bruker uttrykksmåten « fyldestgjørende faktisk grunnlag » som dekkende både for ytringer med et hovedsaklig faktisk innhold (« statements of facts » i EMD) og mer verdipregede ytringer (« value judgments »). Ofte brukes denne uttrykksmåten av EMD ved sistnevnte type ytringer, men den vil også være treffende ved den førstnevnte type, hvor temaet snarere har vært om ytringen er « sann ». Departementet ser det slik at det har en egenverdi å unngå den bastante formuleringen om en ytring er « sann » eller ei.

En « tungtveiende grunn » for fremsettelse av ytringen er nevnt særskilt: allmenn interesse. Etter praksis i EMD er dette et særlig viktig moment i vurderingen av om ytringen er ansvarsfri. Ytringer som vanligvis tilfredsstiller kravet til allmenn interesse, vil være slike som berører politiske emner eller er av maktkritisk karakter, uavhengig av hva slags makt det er tale om. Gjenstand eller mål for slike ytringer vil kunne være personer innenfor offentlig eller privat virksomhet. Men også beskyldninger på mer personlige områder kan tenkes å ha allmenn interesse, for eksempel dersom det dreier seg om å hindre grove overgrep eller lignende. Ved å nevne den allmenne interesse særskilt har departementet også for øye den særlige rolle pressen har som « public watchdog », slik EMD gjerne uttrykker det.

.....

Bokstav b hjemler ansvarsfrihet også når ytreren var i « aktsom god tro i så måte ». Etter dette alternativet inntreer altså ansvarsfrihet dersom den som fremsatte en beskyldning, trodde at denne var basert på et godt faktisk grunnlag, og at fremsettelsen var begrunnet i tungtveiende hensyn, og han ikke kan bebreides for denne tro. Det legges her opp til en helhetsvurdering, som antas å være i samsvar med EMD's praksis.

En del viktige momenter i denne vurderingen er regnet opp i tredje ledd. Det første momentet – graden av krenkelse - er nært forbundet med selve aktsomhetsbedømmelsen. Det kan sies slik at jo mer krenkende ytringen er, fortrinnsvis ved innholdet i beskyldningen, desto større aktpågivenhet må ytreren vise med hensyn til ytringens forankring i faktum og med hensyn til berettigelsen av å sette den frem. Det vil alltid bli stilt krav til den som har fremsatt en beskyldning, om at han på forhånd har gjort hva som med rimelighet kan forlanges for å bringe faktum på det rene. Ved beskyldninger i media vil det også bli stilt krav til kontradiksjon for den som er rammet av en beskyldning: vedkommende skal få en rimelig anledning til å imøtegå denne. Medias ansvar vil etter omstendighetene bero på den samlede virkning av flere oppslag eller av flere fortløpende reportasjer eller kommentarer, jf. for eksempel Rt-2002-764, og i den forbindelse vil det være en del av plikten til å undersøke faktum å sørge for at den krenkede gis en tilfredsstillende adgang til å komme med korreksjoner og motforestillinger, jf. Rt-2003-1190 avsnitt 81. I forlengelsen av dette momentet bør også nevnes kravet til pressen om en balansert fremstilling. Ved en ubalansert reportasje, som formidler en beskyldning, kan virkningen i visse tilfeller bli den at fremstillingen ikke kan sies å hvile på et tilstrekkelig faktisk grunnlag.

På disse sistnevnte punkter faller presse-etikken i stor grad sammen med det rettslig relevante tema.

Departementet finner for øvrig grunn til å understreke at den foreliggende bestemmelse ikke er ment å gjøre unntak fra den ansvarsfrihet som følger av de såkalte referatpriviligier, som innebærer at det som hovedregel ansvarsfritt kan refereres beskyldninger fremsatt i møter i Stortinget, rettsmøter, tiltalebeslutning, siktelse m.m. Den rettsstilstand som på dette punkt er utviklet under ærekrenkelsesbestemmelsene i straffeloven av 1902, videreføres inn i den foreliggende bestemmelse om erstatning og oppreisning."

Retten legger til grunn at det som er gjengitt er en dekkende beskrivelse av rettsstilstanden da proposisjonen ble avgitt i desember 2008, og at det er dekkende for rettsstilstanden også i dag. Riktignok er det korrekt, som anført av de saksøkte, at jussen ikke er statisk men i stadig utvikling. Det må også anses som korrekt, også dette som anført av de saksøkte, at debatten omkring ytringsfrihetens rammer pågår med betydelig styrke. Retten kan imidlertid ikke se at debatten som råder kan anses å ha medført slike endringer i rettsstilstanden at det ikke lenger er dekning for det som er gjengitt ovenfor.

Retten legger på denne bakgrunn til grunn at det, der hvor det foreligger uttalelser som objektivt sett krenker en annens ære, må gjøres en avveining mellom på den ene side personvernet og omdømmevernet regulert i straffeloven §§ 246 flg. og EMK artikkel 8, og på den annen side ytringsfriheten regulert i Grunnlovens § 100 og EMK artikkel 10. Avveiningen må gjøres i form av en helhetsvurdering, hvor det inngår momenter som kan trekkes ut av EMD's og Høyesteretts praksis, og slik det er gjenspeilet i forslaget til ny injurielovgivning.

Ett slikt moment er i hvilken grad det er fyldestgjørende faktisk grunnlag for uttalelsen. Det er i den forbindelse av betydning om det dreier seg om faktiske påstander ("statements of facts" eller verdivurderinger ("value judgements"). Jo klarere uttalelsen har preg av faktiske påstander, desto mer kreves hva gjelder faktisk forankring av uttalelsen for å unngå ansvar.

Et sentralt moment er også om det forelå tungtveiende grunner for å fremsette uttalelsen. Sterk allmenn interesse er ett eksempel på tungtveiende grunner.

Et tredje moment er om hensynet til den som krenkes i tilstrekkelig grad er ivaretatt. Med dette siktes særlig til at det må legges til rette for kontradiksjon.

Endelig er det et sentralt moment om den som har avgitt den krenkende ytringen har vært i aktsom god tro med hensyn til vurderingen av de momenter som kan gjøre ytringen berettiget, herunder vurderingen av det faktiske grunnlaget, av de tungtveiende grunnene og av hensynet til den krenkede. I denne forbindelse står også ytringens grad av krenkelse sentralt: Det legges til grunn at jo mer krenkende ytringen er, desto større grad av aktsomhet kreves for at ytringen likevel skal være ansvarsfri.

3. Rettens vurdering av de konkrete uttalelser opp mot rettstilstanden slik den er beskrevet i punkt 2

Etter den redegjørelse som er gitt for hva retten legger til grunn er rettstilstanden på området, skal retten redegjøre for sitt syn på de konkrete uttalelser i lys av denne rettstilstand.

Retten ser først på "pressemeldingen" slik den fremstod på HRA's nettside fra den ble publisert 17. september 2011 frem til 18. juli 2012, da det ble gjort endringer.

Og det er slik retten ser det ingen tvil om at uttalelsen slik den fremstod på nettsiden frem til 18. juli 2012 objektivt sett fremstår som en krenkelse av Slaastuens omdømme. Det er som det vil ha fremgått ovenfor ingen uenighet om at både organisasjonen selv og Aarset som styrets leder og dermed ansvarlig redaktør er ansvarlig for styrets publisering på organisasjonens nettside. Spørsmålet er derfor om ytringen i henhold til de momenter det er redegjort for likevel ligger innenfor hva HRA og Aarset ansvarsfritt kunne uttale under beskyttelse av ytringsfriheten, eller om uttalelsen etter forholdene må anses å overskride ytringsfrihetens rammer.

Retten finner det klart at uttalelsen må anses å gi uttrykk for faktiske påstander, og ikke bare verdivurderinger, nå man har anklaget Slaastuen for som sakkyndig å ha "avgitt

uriktig rapporter og forklaringer for domstol og barnevern ... mot bedre vitende". Retten finner det i denne forbindelse ikke avgjørende om det er pekt på straffbarhet eller ikke, idet beskyldningen om å ha forklart seg "mot bedre vitende" under enhver omstendighet er beskyldning om uredelighet på et slikt nivå at det for en aktør som er avhengig av sitt navn og rykte fremstår som fullstendig uholdbart. Det vises til støtte for dette til EMD's dom av 25. november 1999 i saken Nilsen og Johnsen vs. Norge, hvor det i premiss 49 fremgår at påstand om bevisst løgn mot advokat Anders Bratholm, fremsatt som ledd i den offentlige debatt, i seg selv ble funnet å ligge utenfor ytringsfrihetens rammer.

Riktignok har det fra de saksøktes prosessfullmektiges side i noen grad vært argumentert for at det saksøkte i realiteten mente med uttalelsen om "mot bedre vitende", var å uttrykke faglig kritikk og beskyldninger om grov uforstand i tjenesten. Slik retten ser det, er et slikt meningsinnhold uforenlig med uttrykket "mot bedre vitende", idet "mot bedre vitende" klart må oppfattes og vil bli oppfattet slik at Slaastuen bevisst har unnlatt å hensynta fakta som han mente var relevant, bevisst har gitt uriktige faktiske opplysninger eller bevisst har gitt faglige råd eller vurderinger i strid med sin overbevisning.

Som offentlig oppnevnt sakkyndig, og dermed en aktør oppnevnt i myndighetenes tjeneste, måtte selvfølgelig Slaastuen tåle kritikk både av sine faglige og menneskelige prestasjoner og egenskaper. Således måtte Slaastuen ha tålt at det ble gitt uttrykk for at han hadde gjort en elendig jobb, at han ikke hadde den faglige dyktighet som forutsettes i hans arbeid eller at han ikke hadde slik empati eller representerte en slik moral eller et slikt verdisyn som det må kreves av rettspleiens ulike aktører. Dette ville være å betrakte som verdivurderinger, som slik retten ser det ville ha ligget innenfor ytringsfrihetens grenser. Å bli beskyldt for bevisst å opptre i strid med sin overbevisning i sin rolle som rettsoppnevnt sakkyndig, er imidlertid noe helt annet og langt mer alvorlig. At det å avgi rapport og forklaring "mot bedre vitende" som rettsoppnevnt sakkyndig også ville være straffbart, er som nevnt ikke avgjørende, men gjør beskyldningen desto mer alvorlig.

At det tilsynelatende er tatt et forbehold ved at det to steder i uttalelsen heter at det uttalte er noe "vi mener" – det vil si som HRA mener – kan etter rettens syn ikke frata uttalelsen karakter av å være en faktisk påstand, og ingen verdivurdering. Dette ikke minst når HRA som grunnlag for uttalelsen viser til "dokumentasjonen i sakene", men hvor det på grunn av dokumentasjonens karakter av taushetsbelagt informasjon ikke er mulig for noen å etterprøve organisasjonens henvisning til og forståelse av dokumentasjonen. Uavhengig av innledningen "vi mener", er uttalelsen følgelig egnet til å gi inntrykk av at HRA besitter mer eller mindre utvilsom dokumentasjon for at Slaastuen har forklart seg mot bedre vitende som sakkyndig i de aktuelle sakene.

Det neste spørsmål ved vurderingen er om HRA og Aarset har hatt et fyldestgjørende faktisk grunnlag for uttalelsen. Det er i denne forbindelse tilstrekkelig for retten å konstatere at det i hvert fall ikke for retten er ført bevis for at det en gang har foreligget noe

i nærheten av faktisk forankring av uttalelsen. Anmeldelsen eller innberetningen til politiet ble henlagt i løpet av fjorten dager uten at det ble iverksatt etterforskning, en henleggelse som ble påklaget av HRA helt til Riksadvokaten men som ble opprettholdt. Andre bevis for at uttalelsen hadde faktisk forankring er ikke en gang tilbudt. At de aktuelle saksdokumenter som uttalelsen hevdes å være basert på er taushetsbelagt, kan i denne forbindelse ikke være av gjørende. Slik retten ser det måtte de saksøkte ha sørget for å forsikre seg om at de kunne påvise en faktisk forankring av påstandene før de gikk til det skritt å publisere dem, herunder f.eks. ved å innhente samtykke fra parter som var involvert i sakene. Når dette ikke ble gjort, måtte HRA og Aarset se at publiseringen ble gjort med risiko for at det måtte påvises en faktisk forankring for påstandene som HRA ikke ville være i stand til.

De saksøkte har anført at Slaastuens arbeid som rettsoppnevnt sakkyndig hadde allmenn interesse, og at det således forelå tungtveiende grunner for å publisere uttalelsen. Retten er ikke enig i dette. Riktignok er retten enig i at det generelle temaet barnevern har allmenn interesse. Det samme må anses å gjelde det generelle temaet knyttet til de sakkyndiges rolle i rettspleien, hvilket er ytterligere aktualisert i forbindelse med Utøya-saken som gikk for Oslo tingrett. At det er allmenn interesse for det generelle temaet som sådan, kan imidlertid ikke være avgjørende. Spørsmålet er om det konkret hadde allmenn interesse at Slaastuen etter HRA's og Aarsets oppfatning hadde uttalt seg mot bedre vitende, og at HRA hadde innberettet eller anmeldt ham til politiet for dette. Dette må etter rettens syn klart besvares benektende. At det etter forholdene kunne anses å ha allmennhetens interesse å få vite at barnevernet eller private parter i de aktuelle barnevernssakene hadde anmeldt Slaastuen for slike forhold, at Slaastuen var siktet, tiltalt eller dømt for slike forhold, eventuelt suspendert av Norsk Psykologforening eller fått kritikk fra foreningens disiplinærmyndighet Fagetsiske Råd for slike forhold, må etter rettens syn legges til grunn. Med dette kan imidlertid ikke likestilles publisering av opplysninger om HRA's og Aarsets egne beskyldninger, som på grunn av taushetsplikt ikke kan dokumenteres eller etterprøves.

Et neste moment er om hensynet til den krenkede er tilstrekkelig ivaretatt ved publiseringen, herunder særlig om det i tilstrekkelig grad er lagt til rette for kontradiksjon. Det er på det rene at Slaastuen ikke ble foreholdt opplysningene før uttalelsen ble publisert den 17. september 2011. Han ble heller ikke foreholdt uttalelsene umiddelbart etter publiseringen, idet retten må legge til grunn at Slaastuen var helt ukjent med uttalelsen på HRA's nettside inntil han ble gjort oppmerksom på den fra en kommunal barneverntjeneste i slutten av november 2011 i forbindelse med et sakkyndigoppdrag han var i ferd med å utføre. Retten må også legge til grunn at Slaastuen minst to ganger henvendte seg til HRA med krav om at uttalelsen ble fjernet, nemlig både den 18. februar 2012 og den 20. april 2012, uten at dette avstedkom endringer eller opplysninger på nettsiden.

De saksøkte har anført at barnevernssakenes karakter av å være taushetsbelagt gjorde at Slaastuen ikke under noen omstendighet kunne ha kommentert sakene, og at hensynet til kontradiksjon derfor ikke gjør seg gjeldende. Dette kan etter rettens syn ikke medføre riktighet. Slaastuen kunne i generelle ordelag og uten å røpe taushetsbelagt informasjon ha bestridt uttalelsene, ved å gi uttrykk for at de var grunnløse, savnet faktisk grunnlag e.l. At taushetsplikten ville være til hinder for at han kunne la sitt mer generelle forsvar mot beskyldningene ledsages av presise saksopplysninger og dokumentasjon eller andre bevis, kan etter rettens syn ikke tas til inntekt for at kontradiksjonshensynet som sådan ikke gjør seg gjeldende.

Etter rettens syn står nettopp Slaastuens taushetsplikt og de begrensninger dette medfører i hans mulighet til å forsvare seg mot beskyldningene sentralt når det siste hovedmomentet skal vurderes, nærmere bestemt spørsmålet om HRA's og Aarsets aktsomhet i forbindelse med publiseringen. Dette må som nevnt ovenfor også vurderes i lys av uttalelsenes grad av krenkelse.

Det er ved denne vurderingen nærliggende å ta utgangspunkt i at HRA er en ideell organisasjon som har som siktemål å representere enkeltindividets interesser overfor myndighetene, herunder særlig ved å fokusere på myndighetenes opptreden i saker som involverer tvangsmessige inngrep. Organisasjonen er etter det retten forstår basert på frivillighet, og antas i liten grad å ha tilgang til profesjonelle råd, fordi det ikke finnes innad i organisasjonen og fordi de økonomiske ressursene ikke tillater at det kjøpes eksternt. Retten har på denne bakgrunn en viss forståelse for at organisasjonen mener å kunne gå relativt langt i retning av å påpeke svikt i tilknytning til offentlig myndighetsutøvelse, under beskyttelse av ytringsfriheten.

Dette fritar imidlertid ikke HRA og Aarset fra å måtte legge til grunn at ytringsfrihet er frihet under ansvar, og følgelig undergitt klare begrensninger. Et særlig ansvar måtte HRA og Aarset ha for å påse at man i sitt virke for fremme av menneskerettighetene ikke selv gjorde seg skyldig i brudd på dem, ved å henge ut navngitte enkeltindivider på sviktende grunnlag. Det å kringkaste over internett påstander som til de grader var egnet til å krenke Slaastuens omdømme, og som retten ikke kan se at kan ha hatt noe annet formål enn nettopp å påvirke Slaastuens omdømme i negativ retning, samtidig som de måtte se at han på grunn av taushetsplikt ikke ville være i stand til å etablere noe reelt forsvar mot påstandene, må etter rettens syn anses å ligge betydelig utenfor hva som kan betraktes som aktsomt godtroende. At organisasjonen opererer under navnet "Human Rights Alert – Norway", hvilket til tross for organisasjonens etter det opplyste forholdsvis begrensede medlemsmasse gir omverdenen inntrykk av å være en norsk forgrening av en organisasjon av internasjonal karakter og størrelse på samme måte som f.eks. Human Rights Watch og Amnesty International, gjør skadevirkningen større og etter rettens syn aktsomhetskravet dermed strengere.

Retten er på denne bakgrunn av den oppfatning at HRA og Aarset ikke kan anses å ha vært i aktsom god tro med hensyn til de forhold som gjør uttalelsen krenkende og rettsstridig.

Retten foreløpige konklusjon er etter dette at uttalelsen slik den stod publisert på HRA's nettside fra 17. september 2011 og frem til 18. juli 2012 utgjorde en ærekrenkelse overfor Slaastuen i form av krenkelse av hans omdømme.

Retten finner derimot, under en viss tvil, at ærekrenkelsen opphørte da HRA den 18. juli 2012 endret uttalelsens tredje avsnitt slik det er redegjort for ovenfor. Etter rettens syn kan de påstander som ble stående tilbake etter endringen, herunder påstanden om "misbruk av offentlige midler" og om "maktmisbruk", ikke alene anses som ærekrenkende. Disse påstandene må slik retten ser det leses i lys av det endrede tredje avsnittet, som etter endringen bare inneholder påstand om at Slaastuen i de tre aktuelle barnevernssakene har *"brakt videre det vi mener beror på åpenbare feilvurderinger til barnevern og til domstolene"*. Påstanden om at Slaastuen har gjort seg skyldig i åpenbare feilvurderinger og *dermed* gjort seg skyldig både i misbruk av offentlige midler og den makt han besitter som sakkyndig, er etter rettens syn så vurderingspreget at det må anses å ligge innenfor ytringsfrihetens rammer. Selv om det fortsatt kan reises spørsmål ved at ytringsfriheten benyttes til å beskyldte en sakkyndig for åpenbare feilvurderinger, samtidig som det er på det rene at den sakkyndige som følge av taushetsplikten ikke har noen reell mulighet til å ta til motmæle, må det avgjørende etter rettens syn være at uttalelsen fremstår som faglig kritikk, som en rettsoppnevnt sakkyndig i stor utstrekning må tåle, og ikke som påstander om bevisst uredelighet, hvor spillerommet må være langt mindre.

At det også etter endringen fremkommer av uttalelsens første avsnitt at HRA har funnet grunn til å innberette eller anmelde forholdet til politiet, og dermed synliggjør at forholdet etter organisasjonens syn også kan være straffbart, kan ikke være avgjørende. Det vises i den forbindelse til at det, etter det retten forstår, senest samtidig med endringen den 18. juli 2012, også ble tatt inn opplysninger om innberetningens eller anmeldelsens videre skjebne, nemlig at den var henlagt. Dette bidrar etter rettens syn til at uttalelsen om anmeldelse korrigeres og nøytraliseres i en slik grad at det som gjenstod etter endringen 18. juli 2012 må anses å ligge innenfor ytringsfrihetens rammer, jf. Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10.

4. Betydningen av "retorsjonen"/"gjengjeldelsen" i Slaastuens brev til HRA/Aarset

De saksøkte har subsidiært anført at det forhold at Slaastuen i brev til Aarset og/eller HRA har gitt uttalelser om Aarset som må oppfattes som beskyldninger om at Aarset skal ha utøvd "barnemishandling og vold i nære relasjoner", og at dette må betraktes som en "retorsjon" eller "gjengjeldelse" som må medføre at et eventuelt oppreisningskrav på Slaastuens hånd må bortfalle eller reduseres betydelig. Det er i denne forbindelse vist til at

retorsjonsbegrepet i strafferetten er uttrykk for et generelt prinsipp som må gjelde også utenfor strafferetten, og at Slaastuens uttalelser under enhver omstendighet må få innvirkning på en eventuell erstatningsutmåling etter reglene om skadelidtes medvirkning og/eller lempning.

Saksøker har anført at Slaastuens uttalelser ikke har betydning for de rettsspørsmål saken reiser. Det er i denne forbindelse særlig vist til at både provokasjons- og retorsjonslæren knytter seg til strafferetten, og at det heller ikke innenfor strafferetten har innvirkning på rettsstridsvurderingen. Videre er det anført at prinsippet under enhver omstendighet forutsetter at Slaastuens uttalelser i seg selv utgjør en ærekrenkelse og det må dessuten være forholdsmessighet mellom denne ærekrenkelsen og den opprinnelige ærekrenkelsen. Etter saksøkers syn fremkom det av den kontekst Slaastuen fremsatte beskyldningen i at det ikke dreide seg om noen reell udokumentert beskyldning, men at hensikten utelukkende var å demonstrere for HRA og Aarset den urett Slaastuen mente seg utsatt for.

Retten finner ingen grunn til å gå nærmere inn på det prinsipielle spørsmål om retorsjonsprinsippet anvendelse utenfor strafferettens område, utover å bemerke at det neppe kan utelukkes at det i den rimelighetsvurdering som skal gjøres etter den generelle lempningsregel i skadeserstatningsloven § 5-2 også kan være relevant å hensynta eventuell gjengjeldende adferd som den skadelidte allerede måtte ha utsatt skadevolderen for. Om og i hvilken grad det er grunnlag for lempningsbetraktninger i nærværende sak, kommer retten tilbake til i forbindelse med utmålingsspørsmålet nedenfor. Det skal imidlertid allerede her tilkjennegis at det etter rettens syn er så til de grader stor forskjell på det å fremsette beskyldninger på en åpen internettside og det å "gjengjelde" slike uttalelser ved beskyldninger i lukket brev som ikke kommer andre for øye enn den som beskyldes, at den påståtte gjengjeldelsen etter rettens syn ikke under noen omstendighet kan tillegges betydning ved lempningsvurderingen. Hvilken kontekst de påstått gjengjeldende beskyldningene er fremsatt i, har etter rettens syn ikke avgjørende betydning slik forholdene ligger an i saken.

At beskyldningene i Slaastuens brev til Aarset, som anført av de saksøkte og i lys av reglene om skadelidtes medvirkning, må anses som medvirkende til at HRA's og Aarsets beskyldninger mot Slaastuen ikke ble slettet og derfor ble stående i sin opprinnelige form helt til 18. juli 2012, kan retten ikke se. Retten har i det hele tatt vanskelig for å følge argumentasjonen om at de lukkede brevene til Aarset kan ha virket som motivasjon for HRA's og Aarsets beslutning om å la uttalelsene om Slaastuen stå uendret, slik det er anført fra de saksøktes side.

5. Utmåling av oppreisningserstatning

Retten er som det vil ha fremgått ovenfor kommet til at de saksøkte, HRA og Aarset, gjennom den uttalelsen som lå publisert på HRA's nettside i perioden 17. september 2011 til 18. juli 2012, har gjort seg skyldig i ærekrenkelse overfor Slaastuen som gir grunnlag for oppreisningserstatning etter skadeserstatningsloven § 3-6. Det er etter bestemmelsens første ledds siste punktum en konkret rimelighetsvurdering som skal gjøres. Allerede i rimelighetsvurderingen inngår også elementer som skadevolderens stilling og andre forhold som etter forholdene kan tilsi lemping etter lovens § 5-2. Selv om lempningsregelen i § 5-2 formelt kommer til anvendelse også på oppreisningserstatning, har bestemmelsen etter rettens syn liten selvstendig betydning når det først er utmålt en rimelig oppreisningserstatning.

Retten må etter bevisførselen legge til grunn at ærekrenkelsen har påført Slaastuens omdømme merkbar skade, illustrert blant annet ved at han ved gjentatte anledninger er konfrontert med beskyldningene. Retten må også legge til grunn at forholdet kan ha medført at han generelt mottar færre henvendelser enn tidligere, og da særlig fra andre aktører enn sine mer eller mindre faste oppdragsgivere og utenfor hans faste geografiske nedslagsfelt. Da det ikke er fremmet krav om erstatning for lidt eller fremtidig økonomisk tap, er det ikke av betydning for retten å kunne slå fast med noen grad av presisjon i hvilket omfang henvendeshyppigheten og omsetningen er redusert, eller i hvilken grad dette skyldes nettopp ærekrenkelsen eller det også kan skyldes andre forhold. At henvendeshyppigheten er redusert, er slik retten ser det i seg selv et tegn på at ærekrenkelsen har hatt reell innvirkning på Slaastuens omdømme, selv om det vanskelig lar seg gjøre å måle effekten av dette.

Som veiledning for det skjønnet retten skal gjøre ved utmåling av oppreisningserstatningen, er det av saksøkers prosessfullmektig pekt på to avgjørelser. I den ene, den såkalte "Røvdommen" inntatt i Rt. 1994 side 348, ble Bergens Tidende AS dømt til å betale oppreisningserstatning på 1 million kroner til en plastikkirurg for rettsstridige ærekrenkelser i en reportasjeserie om vedkommendes virksomhet og pasientbehandling. Ved utmåling av oppreisningsbeløpet la Høyesterett særlig vekt på "*... den usedvanlig store påkjennning som [skadelidte] har hatt gjennom lang tid på grunn av reportasjeserien*". Omtalen bestod i fem sterkt kritiske reportasjer publisert over en periode på en uke om kirurgens pasientbehandling, hvilket igjen medførte en rekke klager til tilsynsorganer fra tidligere pasienter med påfølgende klagebehandling, som til slutt ble avsluttet uten at tilsynsmyndighetene fant grunn til å reise kritikk. Reportasjene ble funnet å ha hatt stor innvirkning på kirurgens virksomhet, hvilket særlig gjenspeiles i at kirurgen også fikk tilkjent 2,7 millioner kroner i erstatning for lidt og fremtidig tap.

Avgjørelsen gir etter rettens syn liten veiledning for utmåling av oppreisningserstatningen i nærværende sak. Selv om det må legges til grunn at Slaastuen i etterkant av

ærekrenkelsene tidvis og fra flere hold er møtt med en skepsis som må antas å kunne tilbakeføres til HRA's aktiviteter, kan dette på ingen måte likestilles med slik "usedvanlig stor påkjenning" som er beskrevet i dommen.

Den andre dommen som det er henvist til av saksøker, den såkalte "Memo-saken" inntatt i Rt. 2009 side 265, gjelder ikke ærekrenkelse men andre elementer i personvernet, nærmere bestemt billedbruk i strid med åndsverkloven § 45c sammenholdt med EMK artikkel 8, tolket med de begrensninger som følger av EMK artikkel 10. Skadelidte ble her tilkjent oppreisning med 100 00 kroner.

Etter rettens syn kan krenkelsens art og alvor i nærværende sak isolert sett tilsi at oppreisningsbeløpet bør settes høyere enn det beløp som er fastsatt i "Memo-saken". Det fremgår imidlertid av nevnte dom at beløpet er funnet passende blant annet under hensyn til at det publiserende forlaget hadde hatt økonomisk interesse i overtredelsen. Det er ikke situasjonen i nærværende sak, og det må etter rettens syn ved utmåling av oppreisningsbeløpet tas hensyn til at HRA tvert imot er en ideell organisasjon uten noen form for økonomisk formål, med knappe ressurser og uten noen form for økonomisk profitt i tilknytning til den ærekrenkelse organisasjonen og dens leder er funnet å ha gjort seg skyldig i. Samtidig bør oppreisningskravet gi klare signaler om at også slike organisasjoner og deres representanter må være seg sitt ansvar bevisst i sin omtale av meningsmotstandere og andre.

Retten finner etter dette at oppreisningskravet passende bør settes til 75 000 kroner. Det kan ikke ses å være grunnlag for å skille mellom HRA og Aarset hva gjelder kravets størrelse. De anses følgelig solidarisk ansvarlige for det fulle beløp.

6. Sakskostnader

Etter rettens syn må saksøker etter dette anses å ha fått medhold i det vesentlige og dermed vunnet saken, jf. tvisteloven § 20-2 annet ledd jf. første ledd. Retten legger i denne forbindelse til grunn at saksøkers hovedanliggende har vært å få dom for at de saksøkte ved sine uttalelser har opptrådt ærekrenkende. At retten, ved det konkrete skjønn som saksøkers påstand har lagt opp til hva gjelder utmåling av oppreisningserstatningen har kommet til et oppreisningsbeløp på 37,5% av den øvre grense for kravet som er angitt i påstanden, kan ikke medføre at saken ikke anses vunnet av saksøker. Det vises i denne forbindelse til at utmåling av oppreisningserstatning er en utpreget skjønnsmessig øvelse, hvoretter det å nedlegge påstand om utmåling etter rettens skjønn har en klar realitet og ikke kan anses som posisjonering i forhold til sakskostnadsspørsmålet.

Saksøker skal derfor som utgangspunktet ha dekket sine fulle sakskostnader, jf. tvisteloven § 20-2 første ledd.

Retten kan ikke se at det foreligger tungtveiende grunner for å fritta HRA og Aarset for kostnadsansvar etter noen av unntaksbestemmelsene i § 20-2 tredje ledd. Selv om det dreier seg om et rettsområde som fremstår som relativt vanskelig tilgjengelig, har rettens vurdering av sakens hovedspørsmål ikke budt på nevneverdig tvil, og i hvert fall ikke i en slik grad at det foreligger tungtveiende grunner for å fritta tapende part for sakskostnadsansvar. Heller ikke kan Slaastuen bebreides for at det kom til sak, og han kan heller ikke ses å ha avslått et rimelig forlikstilbud. At Slaastuen slik saken har utviklet seg ikke var tilfreds med de saksøktes tilbud under saksforberedelsen, gjentatt under hovedforhandlingen, om alene å fjerne uttalelsene om ham fra nettsiden, er etter rettens syn forståelig, all den tid han også må anses å ha hatt et legitimt behov for å få fastslått at uttalelsene i hvert fall slik de stod på trykk frem til 18. juli 2012 var ærekrenkende. Heller ikke kan saken anses å ha velferdsmessig betydning eller at styrkeforholdet mellom partene gir tungtveiende grunner for å gi fritak fra sakskostnadsansvar. Riktignok kan det anføres at HRA's rolle som menneskerettighetsaktivist til en viss grad er med på å forklare adferd og uttalelser som er egnet til å påskynde rettsutviklingen ved blant annet å utfordre ytringsfrihetens grenser. Når grensene gjennom saksanlegg fra den som rammes finnes å være overskredet, og ikke minst når overskridelsen som her har rammet et enkeltindivid, må HRA og dens leder etter rettens syn likevel bære de økonomiske konsekvensene av saksanlegget. At det dreier seg om et enkeltindivid som gjør tjeneste for staten som rettsoppnevnt sakkyndig, kan ikke begrunne noen annen løsning.

Erstatning for sakskostnader skal dekke "alle partens nødvendige kostnader", hvor det særlig legges vekt på "om det ut fra betydningen av saken har vært rimelig å pådra dem", jf tvisteloven § 20-5. Advokat Jon Wessel-Aas har på vegne av Slaastuen fremlagt salær oppgave stor 110 000 kroner eks.mva., tilsvarende 137 500 kroner inkl.mva. Oppgaven er opplyst basert på en timepris stor 2 600 kroner per time, og reflekterer et tidsforbruk på ca 42 timer. Advokat Sylte har protestert mot salær oppgaven, under henvisning til at den reflekterer et tidsforbruk utover hva som måtte anses nødvendig. Advokat Sylte har selv krevd dekket 58 500 kroner inkl.mva., basert på et oppgitt timeforbruk på 26 timer.

Retten er enig i at advokat Wessel-Aas' salærkrav fremstår som relativt høyt, tatt i betraktning at hovedforhandlingen ble gjennomført på én dag, at det var enighet om faktum og at hovedforhandlingen av den grunn ble gjennomført uten vitnebevis og med gjennomgang av en svært begrenset mengde dokumentbevis. Retten kan imidlertid ved vurderingen ikke se bort fra at saken knytter seg til et vanskelig tilgjengelig rettsområde, hvor rettskildet bildet fremstår som både svært omfattende og komplekst, og hvor det naturlig må ha medgått tid både til å studere rettskildene og til å etablere et pedagogisk opplegg for å fremstille dem. At advokat Wessel-Aas nok langt på vei må anses å ha profil som ekspert på rettsområdet kan i denne forbindelse ikke være avgjørende, all den tid selv inngående kjennskap til rettsområdet og dets kilder ikke kan ses å overflødiggjøre grundige

forberedelser i form av nærmere studier av rettskildene, i den hensikt å forberede en pedagogisk fremstilling basert på et begrenset og spisset utvalg av rettskildene innenfor den tid man hadde til rådighet under hovedforhandlingen.

Retten kan heller ikke unnlate å bemerke at advokat Wessel-Aas' fremstilling av rettsområdet og rettstilstanden etter rettens syn har fremstått med betydelig høyere grad av presisjon enn hva gjelder advokat Syltes fremstilling. Retten finner grunn til å reise spørsmål ved om Datatilsynets og Personvernemndas praksis i relasjon til personopplysningsloven § 7 om forholdet mellom personopplysningsloven og ytringsfriheten, som advokat Sylte har basert det vesentlige av sin prosedyre og rettslige argumentasjon på, overhodet har relevans for rettstilstanden innenfor injurieretten. Ikke under noen omstendighet fremstår dette som de sentrale kildene på området.

Retten finner etter dette at advokat Wessel-Aas' salærkrav stort 137 500 kroner inkl.mva. reflekterer nødvendig tidsbruk, og legger oppgaven til grunn. I tillegg kommer rettsgebyret på 4 300 kroner. Saksøker Per Thorvald Slaastuen tilkjennes etter dette sakskostnader med 141 800 kroner.

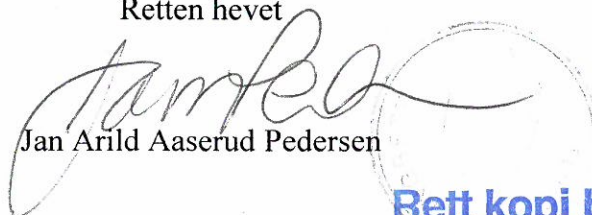
Retten kan ikke se at det er grunnlag for å behandle HRA og Aarset ulikt hva gjelder sakskostnadsansvaret, og legger til grunn at de må være fullt ut solidarisk ansvarlige.

Dommen er avsagt innen lovens frist.

DOMSSLUTNING

1. Human Rights Alert – Norway og Berit Aarset dømmes solidarisk til innen 14 – fjorten – dager fra forkynnelse av dommen å betale til Per Thorvald Slaastuen 75 000 – syttifemtusen 0/00 – kroner. Fra oppfyllestidspunktet svares rente etter lov om rente ved forsinket betaling m.v. frem til betaling skjer.
2. Human Rights Alert – Norway og Berit Aarset dømmes solidarisk til innen 14 – fjorten – dager fra forkynnelse av dommen å erstatte Per Thorvald Slaastuens sakskostnader med 141 800 – hundreogførtientusenåttehundre 0/00 – kroner.

Retten hevet

Jan Arild Aaserud Pedersen

Rett kopi bekreftes

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker vedlegges.

Sign.: *M. Gjessing* i bunn
Tønsberg tingrett

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker

Reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 om anke til lagmannsretten og Høyesterett regulerer den adgangen partene har til å få avgjørelser overprøvd av høyere domstol. Tvisteloven har noe ulike regler for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger.

Ankefristen er én måned fra den dagen avgjørelsen ble forkynt eller meddelt, hvis ikke noe annet er uttrykkelig bestemt av retten.

Den som anker må betale behandlingsgebyr. Den domstolen som har avsagt avgjørelsen kan gi nærmere opplysning om størrelsen på gebyret og hvordan det skal betales.

Anke til lagmannsretten over dom i tingretten

Lagmannsretten er ankeinstans for tingrettens avgjørelser. En dom fra tingretten kan ankes på grunn av feil i bedømmelsen av faktiske forhold, rettsanvendelsen, eller den saksbehandlingen som ligger til grunn for avgjørelsen.

Tvisteloven oppstiller visse begrensninger i ankeadgangen. Anke over dom i sak om formuesverdi tas ikke under behandling uten samtykke fra lagmannsretten hvis verdien av ankegjensstanden er under 125 000 kroner. Ved vurderingen av om samtykke skal gis skal det blant annet tas hensyn til sakens karakter, partenes behov for overprøving, og om det synes å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket eller ved behandlingen av saken.

I tillegg kan anke – uavhengig av verdien av ankegjensstanden – nektes fremmet når lagmannsretten finner det klart at anken ikke vil føre fram. Slik nekting kan begrenses til enkelte krav eller enkelte ankegrunner.

Anke framsettes ved skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Selvprosederende parter kan inngi anke muntlig ved personlig oppmøte i tingretten. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater inngir muntlig anke.

I ankeerklæringen skal det særlig påpekes hva som bestrides i den avgjørelsen som ankes, og hva som i tilfelle er ny faktisk eller rettslig begrunnelse eller nye bevis.

Ankeerklæringen skal angi:

- ankedomstolen
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hvilken avgjørelse som ankes
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det krav ankesaken gjelder, og en påstand som angir det resultatet den ankende parten krever
- de feilene som gjøres gjeldende ved den avgjørelsen som ankes
- den faktiske og rettslige begrunnelse for at det foreligger feil
- de bevisene som vil bli ført
- grunnlaget for at retten kan behandle anken dersom det har vært tvil om det
- den ankende parts syn på den videre behandlingen av anken

Anke over dom avgjøres normalt ved dom etter muntlig forhandling i lagmannsretten. Ankebehandlingen skal konsentreres om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet og tvilsomme når saken står for lagmannsretten.

Anke til lagmannsretten over kjennelser og beslutninger i tingretten

Som hovedregel kan en *kjennelse* ankes på grunn av feil i bevisbedømmelsen, rettsanvendelsen eller saksbehandlingen. Men dersom kjennelsen gjelder en saksbehandlingsavgjørelse som etter loven skal treffes etter et skjønn over hensiktsmessig og forsvarlig behandling, kan avgjørelsen for den skjønnsmessige avveiningen bare angripes på det grunnlaget at avgjørelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan bare ankes på det grunnlaget at retten har bygd på en uriktig generell lovforståelse av hvilke avgjørelser retten kan treffe etter den anvendte bestemmelsen, eller på at avgjørelsen er åpenbart uforsvarlig eller urimelig.

Kravene til innholdet i ankeerklæringen er som hovedregel som for anke over dommer.

Etter at tingretten har avgjort saken ved dom, kan tingrettens avgjørelser over saksbehandlingen ikke ankes særskilt. I et slikt tilfelle kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Anke over kjennelser og beslutninger settes fram for den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anke over kjennelser og beslutninger avgjøres normalt ved kjennelse etter ren skriftlig behandling i lagmannsretten.

Anke til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Slikt samtykke skal bare gis når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. – Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta til behandling anker over *kjennelser og beslutninger* dersom de ikke reiser spørsmål av betydning utenfor den foreliggende saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller den i det vesentlige reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelse og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.